



## **La petjada dels hostes de la Casa Rossell a la biblioteca familiar. Josep Aladern (I)**

Al final del segle XIX, l'escriptor i editor Josep Aladern va viatjar a Andorra i ens va deixar com a testimoni de la seva visita l'obra *Cartas andorranas*. Mitjançant una sèrie d'epístoles trameses a un amic, i datades de l'1 al 18 d'Octubre de l'any 1892, Aladern relata, de manera quasi diària, el viatge des de Barcelona fins a Ordino, on es va allotjar a la casa Rossell.

El fons bibliogràfic familiar en conté un exemplar, motiu pel qual s'inclou en "la petjada dels hostes de la casa Rossell a la biblioteca familiar".

Josep Aladern era el pseudònim de Cosme Vidal Rosich (1869-1918). Provenia d'una família humil d'Alcover (comarca de l'Alt Camp de Tarragona) i, malgrat que només va cursar estudis primaris, a la seva vila natal, des de molt jove va mostrar interès per la literatura.

Va ser propietari d'una impremta llibreria a Reus, on organitzava tertúlies literàries que van impulsar el moviment modernista de la ciutat i actuava també com a editor. L'any 1899 es va traslladar a Barcelona.

A la ciutat comtal va crear diferents publicacions periòdiques (*La gent del llamp, La voz de Sitges, La Nova Catalunya, Catalònia, Occitània...*) i va col·laborar en diaris republicans com *El Progreso* i *El Independiente*.

Com a escriptor va abordar tot tipus de gèneres literaris i de temàtiques. Amb *Cartas andorranas* s'inicia en el món de l'excursionisme tan de moda en aquell moment.



Entre la seva obra destaquen els poemaris *Impietats* i *Sagramental*, publicats el 1891, les novel·les *Don Quixot de la Manxa a la Barcelona actual* (1905), *Els amors d'un poeta* (1906) i *La senyora* (1907); i en teatre, el drama *L'apòstata* i *La fi de Serrallonga*. També va publicar diversos estudis filològics de català.

La primera edició del llibret *Cartas andorranas: impresions a la lleugera d'una excursió per les valls d'Andorra* es va imprimir a Reus (Tipografia de Celestí Ferrando) l'any 1892. Posteriorment, ben entrat el segle XX, l'editorial andorrana Promocions Literàries el va reeditar dins la col·lecció Andorra històrica i literària (núm. 2) l'any 1983.

Al capítol tretzè, titulat *Ordino, 18 d'octubre*, l'autor s'allotja a la casa Rossell durant uns dies. Malauradament, no fa una descripció física de la casa, la qual cosa es troba a faltar en l'actualitat per als estudis històrics. En canvi, dedica gran part del relat a informar el seu amic sobre la importància de la família i la rellevància d'un dels seus membres, Antoni Fiter i Rossell:

"Estich molt á gust en aquest poble, á qual espatlla s'alsa com un gegant lo pich de Casamanya, de cual cima no s'ha fós la neu en tot l'istú. Poso á casa Rossell, una de las casas de més consideració del país, personas respectables á ilustradas ab las cuales se pot conversar sobre art i literatura. Un dels passats de la casa, anomenat Antoni Rossell, fou qui recopilant documents y posanthi al ensemps molt de sa part, escrigué lo Manual Digest, lo Còdich d'aquest país, que'l informa tot ell un esperit tan practich y tan catalá que es llástima



que no se'l don á conèixer ó que al menos no l'estudihin y'l comentin las personas entesas enamoradas de lo antich y bó de nostre terra. En aquesta casa's conserva l'original, que he tingut lo gust de fullejar cual única copia's guarda en l'Arxiu d'Andorra la Vella."

*El Manual Digest. De las Valls neutras de Andorra*, escrit l'any 1748 per [Joan] Antoni Fiter i Rossell, va ser un encàrrec del Consell General de l'època, amb la intenció de recopilar els usos i costums del Principat, que constituïen el fonament del seu sistema polític. El Manual consta de sis llibres que tracten sobre la geografia, la història, les institucions, la justícia, els costums i els privilegis de les valls i acaba amb una sèrie de màximes o sentències.

[Joan] Antoni Fiter i Rossell (1706-1748) va estudiar a la Universitat d'Osca, on es va doctorar en dret dl'any 1731. Era, doncs, un dels andorrans més il·lustrats de l'època i va ocupar el càrrec de veguer episcopal. Era el fill gran de Joana Anna Rossell Areny i Joan Fiter i li corresponia l'herència de la casa pairal d'Ordino, però hi va renunciar en favor del seu germà Pere. L'autor del *Manual* es remunta quatre generacions anteriors a Josep de Riba, que va ser l'amfitrió del nostre viatger.

Aladern va ser afortunat de poder veure el llibre manuscrit original i fer-li un cop d'ull, ja que la còpia del Consell General, de la qual parlaven altres viatgers, resultava totalment inaccessible als forasters. Aquest exemplar es guardava a l'arxiu de la Casa de la Vall, l'Armari de les Sis Claus (Set Claus en l'actualitat), que únicament podia obrir-se en presència del Consell General en ple, ja que cadascun dels cònsols de les sis parròquies custodiava una clau diferent.

En l'actualitat l'original i la còpia als quals fa referència Aladern es conserven a l'Arxiu Nacional.

Durant el segle XIX se'n van fer altres còpies manuscrites i una traducció al castellà, que es custodien en diversos arxius i biblioteques. Ens hem de traslladar a l'últim quart del segle XX per trobar-ne la transcripció i la publicació. Veiem, doncs que un segle després del lament d'Aladern, per la manca de difusió del manual, el seu desig es va fer realitat.

La carta continua:

"Avuy he rebut una alegria: l'actual hereu d'aquesta casa, don Joseph de Riba, doctor en Dret, m'ha manifestat sos propòsits d'escriurer y donar á llum una Història de Andorra.



Com que dit subjecte es persona il·lustradíssima y probablement la que coneix mes lo present y passat de son país, no dupto que sa obra será interessant, y espero que'ls catalans tots sabrán correspondre dignament á aquesta mostra d'interés envers lo nostre passat."

Josep de Riba Camarlot (1850-1924) era el tercer dels set fills de Joaquim de Riba Fiter (1816-1867) i el primer baró, per tant, l'hereu. Va estudiar a Manresa i a Barcelona, on va iniciar la carrera de dret el 1868. Conegut popularment com Don Pepe, va ser secretari del Consell General durant el consell provisional del 1881 (període de la Revolució del 81) i, més tard, dels del 1881-1883 i 1884-1885. També va ocupar, com el seu avantpassat Antoni Fiter i Rossell, el càrrec de veguer episcopal.

Durant generacions, diversos membres de la família havien exercit càrrecs polítics. el seu pare, Joaquim, havia estat síndic general en el moment anterior a l'anomenada "Nova Reforma del 1866", duta a terme per Don Guillem d'Areny Plandolit.

Desconeixem si l'hereu de la casa va elaborar el projecte d'història que ens apunta Aladern, però tot indica que la iniciativa no va prosperar, ja que no hi ha cap referència a aquesta publicació.

Pilar Burgués  
Biblioteca Nacional